

Inwestuję Odpowiedzialnie

Scenariusz zajęć

**„Krytyczne myślenie w praktyce –
metoda STOP jako sposób oceny
wiarygodności informacji”**

SCENARIUSZ – SZKOŁY PONADPODSTAWOWE

Temat:

„Krytyczne myślenie w praktyce – metoda STOP jako sposób oceny wiarygodności informacji”

Informacje wstępne

Czas przeznaczony na realizację scenariusza: 45 minut

Grupa docelowa: uczniowie klasy

Przedmiot nauczania: Podstawy przedsiębiorczości / godzina wychowawcza

Cel główny lekcji

Uczeń potrafi świadomie i samodzielnie oceniać wiarygodność informacji, wykorzystując metodę STOP jako narzędzie krytycznego myślenia.

Cele szczegółowe lekcji

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcie krytycznego myślenia i rozumie jego znaczenie w codziennym życiu,
- rozumie, czym jest informacja, dezinformacja i fake news,
- zna cztery etapy metody STOP i potrafi je szczegółowo scharakteryzować:
 - S – Sprawdź źródło,
 - T – Tylko fakty, nie opinie,
 - O – Oceń kontekst,
 - P – Poszukaj potwierdzenia,
- potrafi odróżnić fakt od opinii i wyjaśnić, dlaczego ich mylenie jest niebezpieczne,
- rozumie znaczenie kontekstu informacji oraz konsekwencje jego braku,
- potrafi wskazać, dlaczego potwierdzanie informacji w kilku źródłach zwiększa jej wiarygodność,
- analizuje przykładowe komunikaty i rozpoznaje elementy manipulacji,
- kształtuje postawę odpowiedzialnego, uważnego i krytycznego odbiorcy informacji.

Metody pracy

pogadanka z elementami wykładu (wyjaśnienia pojęć), analiza przykładów, praca w grupach, dyskusja kierowana, formułowanie wniosków.

Formy pracy

praca zbiorowa, praca w grupach 3–4-osobowych, praca indywidualna.

Pomoce dydaktyczne

karty pracy dla 4 grup (S, T, O, P), tablica lub flipchart, pisaki.

Przed lekcją

Uczniowie powinni znać podstawowe pojęcia: informacja, źródło informacji, fakt, opinia.

Nauczyciel przygotowuje karty pracy i planuje podział klasy na cztery grupy.

Przebieg lekcji

1. Wprowadzenie do lekcji

Nauczyciel:

- sprawdza obecność,
- zapisuje temat lekcji na tablicy,
- przedstawia cel zajęć w języku zrozumiałym dla uczniów,
- inicjuje krótką rozmowę kierowaną.

Pytania wprowadzające:

- Skąd najczęściej czerpicie informacje?
- Czy każda informacja w Internecie jest prawdziwa?
- Czy zdarzyło się Wam kiedyś uwierzyć w informację, która okazała się nieprawdziwa?

Żyjemy w czasach nadmiaru informacji, w których niemal każdy może publikować i udostępniać treści w Internecie oraz mediach społecznościowych. W związku z tym obok rzetelnych, sprawdzonych informacji coraz częściej pojawiają się także informacje niepełne lub wyrwane z kontekstu, treści przesadzone oraz celowo fałszywe, określane mianem fake newsów. Wiele przekazów tworzonych jest w taki sposób, aby wywoływać silne emocje, takie jak strach, niepokój czy nadmierna euforia, a w konsekwencji wpływać na decyzje i zachowania odbiorców.

Krytyczne myślenie to umiejętność świadomego i uważnego podejścia do informacji. Polega ono na analizowaniu treści, zadawaniu pytań, sprawdzaniu źródeł oraz oddzielaniu faktów od opinii. Istotnym elementem krytycznego myślenia jest także samodzielne wyciąganie wniosków na podstawie dostępnych danych, a nie bezrefleksyjne przyjmowanie cudzych ocen.

Krytyczne myślenie nie oznacza negowania wszystkich informacji ani podważania każdej treści, z którą się spotykamy. Jego istotą jest zatrzymanie się i świadome sprawdzenie informacji, zanim zostanie ona uznana za prawdziwą lub wykorzystana do podejmowania decyzji.

3. Metoda STOP – wprowadzenie ogólne

Metoda STOP stanowi prostą i logiczną sekwencję działań, które pomagają ocenić wiarygodność informacji. Jej celem jest uporządkowanie procesu myślenia i zwrócenie uwagi na najważniejsze elementy przekazu, zanim zostanie on uznany za prawdziwy lub przekazany dalej.

Metoda STOP działa jak swoisty „hamulec bezpieczeństwa” w kontakcie z informacjami. Zanim odbiorca uwierzy danej treści lub zdecyduje się ją udostępnić, zatrzymuje się i przechodzi przez cztery kolejne etapy, które umożliwiają spokojną analizę informacji oraz ograniczają ryzyko ulegania manipulacji.

4. Omówienie metody STOP – część merytoryczna

S – Sprawdź źródło

Źródło informacji to osoba, instytucja lub medium, które przekazuje określoną wiadomość. Ocena źródła jest jednym z najważniejszych elementów analizy wiarygodności informacji, ponieważ od jego rzetelności zależy prawdziwość całego przekazu. Wiarygodne źródło posiada jasno określoną nazwę i autora, można je zweryfikować, a osoba lub instytucja ponosi odpowiedzialność za publikowane treści. Często jest to również źródło posiadające doświadczenie lub odpowiednie kompetencje w danej dziedzinie.

W przypadku gdy źródło informacji jest nieznane, anonimowe lub bardzo nowe, należy zachować szczególną ostrożność. Tego typu przekazy wiążą się z większym ryzykiem rozpowszechniania informacji nieprawdziwych, niepełnych lub celowo wprowadzających w błąd.

T – Tylko fakty, nie opinie

Fakt to informacja, którą można sprawdzić i potwierdzić, na przykład za pomocą danych statystycznych, dokumentów lub oficjalnych komunikatów. Opinia natomiast jest subiektywną oceną, poglądem lub komentarzem wyrażającym osobiste zdanie autora.

W przekazach medialnych bardzo często fakty są łączone z opiniami w taki sposób, aby wpłynąć na sposób myślenia odbiorcy. Przyjmowanie opinii jako faktów może prowadzić do błędnych wniosków i zniekształconego obrazu rzeczywistości, dlatego tak ważne jest umiejętne rozróżnianie tych dwóch elementów informacji.

O – Oceń kontekst

Kontekst informacji stanowi jej „tło”, czyli okoliczności, w jakich dana treść została przedstawiona. Obejmuje on między innymi czas, w którym wydarzenie miało miejsce, miejsce jego wystąpienia, skalę zjawiska, grupę osób, której dotyczy, a także punkt odniesienia, do którego informacja jest porównywana. Dopiero uwzględnienie tych elementów pozwala właściwie zrozumieć znaczenie przekazu.

Informacja pozbawiona kontekstu może być zgodna z prawdą, jednak mimo to wprowadzać odbiorcę w błąd. Brak szerszego tła sprawia, że treść może zostać błędnie zinterpretowana lub wyolbrzymiona.

P – Poszukaj potwierdzenia

Wiarygodne informacje zazwyczaj pojawiają się w kilku niezależnych źródłach i są potwierdzane przez instytucje, media lub osoby posiadające odpowiednie kompetencje. Powtarzalność informacji w różnych, niezależnych kanałach zwiększa jej wiarygodność i zmniejsza ryzyko dezinformacji.

Brak potwierdzenia danej informacji w innych źródłach powinien skłonić do zachowania ostrożności oraz do dalszego sprawdzania jej prawdziwości, zanim zostanie ona uznana za wiarygodną lub przekazana dalej.

5. Ćwiczenie grupowe – „Metoda STOP w praktyce”

Każda grupa:

- pracuje z kartą pracy przypisaną do jednej litery STOP,
- analizuje przykłady,
- odpowiada na pytania,
- wykonuje zadania praktyczne.

Nauczyciel:

- nadzoruje pracę,
- dopytuje o uzasadnienia,
- koryguje ewentualne nieporozumienia pojęciowe.

6. Prezentacja i dyskusja

Przedstawiciele grup:

- prezentują swoje wnioski,
- podają przykłady zastosowania metody STOP w życiu codziennym (Internet, media, rozmowy).

Nauczyciel moderuje dyskusję i porządkuje wnioski.

Podsumowanie

Nauczyciel:

- powtarza cztery kroki metody STOP,
- podkreśla, że metoda:
 - o chroni przed manipulacją,
 - o uczy odpowiedzialnego korzystania z informacji,
- zachęca uczniów do stosowania jej na co dzień.

Zadanie domowe

Przeanalizuj dowolny nagłówek lub informację z Internetu według metody STOP.

Opisz krótko każdy z czterech etapów i zapisz wnioski.